

УКРАЇНА

**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ
РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ
ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ
(НКРЕКП)**

вул. Смоленська, 19, м. Київ, 03057, тел./факс: (044) 277-30-47, тел.: (044) 204-48-27
e-mail: box@nerc.gov.ua, веб-сайт: www.nerc.gov.ua

15. 02. 2021
N 1832/16.2.2/7-21

**Виконавчий комітет
Заводської міської ради
Лохвицького району
Полтавської області**

вул. Полтавська, буд. 4/16,
м. Заводське,
Полтавська обл., 37240

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП, Регулятор), розглянула лист Виконавчого комітету Заводської міської ради Полтавської області від 12.01.2021 № 02-19/35, надісланий листом Секретаріату Кабінету Міністрів України від 19.01.2021 № 1555/0/2-21 та в межах компетенції повідомляє.

Щодо ціни на природний газ

Положеннями статті 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до Закону України «Про ринок природного газу» (далі – Закон України) з 01.10.2015 НКРЕКП не має повноважень щодо забезпечення проведення цінової політики на ринку природного газу (в частині встановлення цін на природний газ).

Крім того, відповідно до статті 3 Закону України ринок природного газу функціонує на засадах вільної добросовісної конкуренції, крім діяльності суб'єктів природних монополій, та за принципами, зокрема, забезпечення високого рівня захисту прав та інтересів споживачів природного газу, у тому числі забезпечення першочергового інтересу безпеки постачання природного газу, вільної торгівлі природним газом та рівності суб'єктів ринку природного газу незалежно від держави, згідно із законодавством якої вони створені, вільного вибору постачальника природного газу.

Закон України передбачає, з одного боку, державне регулювання монопольних ринків (транспортування, розподіл, зберігання природного газу), з іншого – розвиток вільної добросовісної конкуренції на товарному ринку природного газу. Тобто, на оптовому і роздрібному ринках природного газу має діяти принцип вільного ціноутворення (крім випадку, коли з метою

забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу на суб'єктів ринку природного газу покладені спеціальні обов'язки в обсязі та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України), що передбачено частиною другою статті 12 Закону України.

Так, згідно з положеннями частини другої статті 12 Закону України постачання природного газу здійснюється за цінами, що вільно встановлюються між постачальником та споживачем, крім випадків, передбачених цим Законом.

Згідно з абзацом першим частини першої статті 11 Закону України з метою забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу на суб'єктів ринку природного газу у виключних випадках та на визначений строк можуть покладатися спеціальні обов'язки в обсязі та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

З 01.11.2018 набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867, якою затверджено Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (далі – Положення № 867).

Положенням № 867 (із змінами) покладались спеціальні обов'язки, зокрема, до 01 серпня 2020 року на постачальників природного газу, які придбали природний газ у НАК «Нафтогаз України» відповідно до цього Положення, - постачати такий природний газ побутовим споживачам, релігійним організаціям (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек» і звітувати про його використання на умовах та у порядку, що визначені цим Положенням.

При цьому, до 01 серпня 2020 року роздрібна ціна на природний газ, за якою постачальники природного газу, на яких було покладено спеціальні обов'язки, здійснювали постачання природного газу вищезазначеним споживачам, у тому числі побутовим споживачам, визначалась відповідно до Положення № 867 (із змінами).

Звертаємо увагу на те, що з 01 серпня 2020 року роздрібна ціна на природний газ, зокрема для побутових споживачів, не визначається на підставі Положення № 867, а вільно встановлюється між постачальником та споживачем, тобто є договірною.

Разом з тим повідомляємо, що відповідно до пункту 41¹ постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2021 № 25 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України») встановлено з 1 лютого 2021 року на період дії карантину, але не довше ніж до 31 березня 2021 року, граничну ціну на природний газ за договорами постачання між побутовими споживачами та постачальниками, у тому числі постачальником «останньої надії», на рівні 6 гривень 99 копійок за 1 куб. метр (з урахуванням податку на

додану вартість та плати за транспортування магістральними газопроводами до внутрішніх точок виходу з газотранспортної системи).

При цьому зазначаємо, що відповідно до Закону України питання щодо ціноутворення на природний газ, зокрема, для побутових споживачів, не належить до компетенції НКРЕКП.

Щодо оплати за послуги розподілу природного газу

Правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, визначає Закон України.

Відповідно до положень статті 1 Закону України:

доступ – право користування потужністю об'єкта газової інфраструктури в обсязі та на умовах, встановлених у договорі про надання послуг транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу або послуг установки LNG;

потужність – максимально допустиме перетікання обсягу природного газу, виражене в одиницях енергії до одиниці часу, що надається замовнику відповідно до договору про надання послуг транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору) природного газу або послуг установки LNG;

постачання природного газу – господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і полягає в реалізації природного газу безпосередньо споживачам на підставі укладених з ними договорів;

розподіл природного газу – господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.

Таким чином, саме положеннями Закону України визначено правові основи надання доступу до газової інфраструктури на принципах надання права користування потужністю.

Згідно з положеннями частини першої статті 12 Закону України постачання природного газу здійснюється відповідно до договору, за яким постачальник зобов'язується поставити споживачеві природний газ належної якості та кількості у порядку, передбаченому договором, а споживач зобов'язується оплатити вартість прийнятого природного газу в розмірі, строки та порядку, передбачених договором.

Відповідно до положень пункту 16 розділу III Правил постачання природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2496 (із змінами) (далі – Правила), оплата побутовим споживачем за надані послуги з газопостачання може провадитися:

за квитанціями абонентської книжки постачальника;

за платіжними документами, які виписуються постачальником.

Згідно з положеннями пункту 18 розділу III Правил розрахунковим періодом за договором постачання природного газу побутовим споживачем є календарний місяць, крім випадку зміни постачальника відповідно до розділу V та VI цих Правил, коли для попереднього постачальника розрахунковий період має визначатися як сума газових діб місяця, що передували даті зміни постачальника, а для нового - як сума газових діб місяця, наступних за датою зміни постачальника.

При розрахунку за квитанціями абонентської книжки постачальника споживач самостійно розраховує суму платежу та сплачує його постачальнику не пізніше 10 числа місяця, наступного за розрахунковим.

При розрахунку за платіжними документами (рахунками постачальника) оплата за послуги з газопостачання має бути здійснена споживачем у терміни, визначені в рахунку, який не може бути меншим п'яти робочих днів з моменту отримання споживачем цього рахунку. Рахунок сплачується не пізніше 25 числа місяця, наступного за розрахунковим.

До 01.01.2020 кінцевий платіж за природний газ для побутових споживачів, постачання яким здійснював постачальник, на якого покладено спеціальні обов'язки, визначався з урахуванням ціни природного газу як товару, торговельної надбавки (націнки) постачальника, тарифу на послуги транспортування природного газу, тарифу на послуги розподілу природного газу та податку на додану вартість.

Так, оплата послуг розподілу природного газу здійснювалась виходячи з фізичного обсягу розподілу природного газу та була складовою кінцевого платежу за природний газ для побутових споживачів. Така модель здійснення розрахунків за надані послуги розподілу має недоліки, зокрема велике фінансове навантаження на споживачів протягом опалювального сезону, нерівномірність надходження коштів для забезпечення сталого функціонування газорозподільної системи.

З 01.01.2020 відбулося виокремлення вартості послуги розподілу природного газу із загального кінцевого платежу за природний газ. При цьому здійснено перехід до замовленої потужності та змінено принцип визначення вартості оплати послуги розподілу природного газу.

Відповідно до частини першої статті 40 Закону України розподіл природного газу здійснюється на підставі та умовах договору розподілу природного газу в порядку, передбаченому кодексом газорозподільних систем та іншими нормативно-правовими актами.

За договором розподілу природного газу оператор газорозподільної системи зобов'язується забезпечити замовнику послуги розподілу природного газу на період та умовах, визначених договором розподілу природного газу, а замовник зобов'язується сплатити оператору газорозподільної системи вартість послуг розподілу природного газу.

Згідно з положеннями пункту 1 глави 6 розділу VI Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 (із змінами) (далі – Кодекс), розрахунки споживача за послугу розподілу природного газу, що надається Оператором ГРМ за договором розподілу природного газу, здійснюються виходячи з величини річної замовленої потужності об'єкта (об'єктів) споживача та оплачуються споживачем рівномірними частками протягом календарного року.

Місячна вартість послуги розподілу природного газу визначається як добуток 1/12 річної замовленої потужності об'єкта (об'єктів) споживача на тариф, встановлений Регулятором для відповідного Оператора ГРМ із розрахунку місячної вартості одного кубічного метра замовленої потужності.

Відповідно до положень пункту 2 глави 6 розділу VI Кодексу річна замовлена потужність (за замовчуванням) об'єкта (об'єктів) споживача на

розрахунковий календарний рік визначається Оператором ГРМ виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за газовий рік (з 01 жовтня по 30 вересня), що передував розрахунковому календарному року, який визначається відповідно до вимог цього Кодексу, крім випадків, передбачених цією главою.

З 01 січня 2021 року річна замовлена потужність об'єкта (об'єктів) споживача на розрахунковий календарний рік визначається Оператором ГРМ виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за газовий рік, що передував розрахунковому календарному року, який визначається відповідно до вимог цього Кодексу, але не може бути меншою за:

39 куб. м – для об'єкта побутового споживача, на якому природний газ використовується тільки для приготування їжі;

126 куб. м – для об'єкта побутового споживача, на якому природний газ використовується для підігріву води та приготування їжі;

314 куб. м – для об'єкта побутового споживача, на якому природний газ використовується комплексно, у тому числі для опалення, або об'єкта споживача, що не є побутовим.

Положеннями пункту 7 глави 6 розділу VI Кодексу встановлено, що оплата вартості послуг за договором розподілу природного газу здійснюється споживачем на підставі відповідного рахунка Оператора ГРМ на умовах договору розподілу природного газу з моменту його укладання.

Варто зазначити, що згідно з положеннями пункту 6.6 розділу VI Типового договору розподілу природного газу, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2498 (далі – Типовий договір), оплата вартості послуги з розподілу природного газу за цим Договором здійснюється Споживачем, який є побутовим, до 20 числа (включно) місяця, в якому надаються послуги з розподілу природного газу, на підставі рахунка Оператора ГРМ.

Дата оплати визначається датою, на яку були зараховані кошти на рахунок Оператора ГРМ.

Згідно з положеннями пунктів 8 та 9 глави 6 розділу VI Кодексу у разі виникнення у споживача заборгованості за договором розподілу природного газу сторони (за згодою Оператора ГРМ) можуть укласти графік погашення заборгованості, який оформлюється додатком до договору або окремим договором про реструктуризацію заборгованості.

У разі відсутності графіка погашення заборгованості або його недотримання чи неоплати поточних платежів Оператор ГРМ має право у порядку, визначеному цим Кодексом та договором розподілу природного газу, припинити або обмежити розподіл (споживання) природного газу ГРМ на об'єкти споживача до повного погашення заборгованості.

Припинення або обмеження розподілу (споживання) природного газу не звільняє споживача від зобов'язання оплати вартості послуг за договором розподілу природного газу, крім випадку розірвання цього договору або внесення змін до заяви-приєднання, що є додатком до договору розподілу природного газу, та вилучення об'єкта споживача. У цих випадках Оператор ГРМ коригує дані технічної потужності та вільної потужності для забезпечення

нових приєднань (резерву потужності) на відповідній ГРП згідно з вимогами розділу VII цього Кодексу.

У разі розірвання договору розподілу природного газу або вилучення об'єкта споживача із заяви-приєднання оплата вартості послуги за договором розподілу природного газу здійснюється споживачем з урахуванням повного календарного місяця, у якому сталося розірвання договору або вилучено об'єкт із заяви-приєднання.

Ураховуючи вищезазначене, річна замовлена потужність об'єкта (об'єктів) споживача на 2020 календарний рік визначалась виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за попередній газовий рік (з 01 жовтня 2018 по 30 вересня 2019).

При цьому річна замовлена потужність об'єкта споживача на розрахунковий календарний 2021 рік визначається виходячи з фактичного обсягу споживання природного газу цим об'єктом за період з 01 жовтня 2019 року по 30 вересня 2020 року, але не може бути меншою за мінімальні обсяги, визначені Кодексом.

Таким чином, положеннями вимог Кодексу та Типового договору визначено, що оплата за послуги розподілу природного газу у поточному році здійснюється побутовими споживачами рівними частинами протягом року та не залежить від обсягів споживання природного газу в поточному місяці.

Одночасно слід зазначити, що згідно з постановою НКРЕКП від 16.12.2020 № 2460 (зі змінами) з 01 січня 2021 року тариф на послуги розподілу природного газу для АТ «Полтавагаз» становив 1,93 грн за 1 м³ на місяць (без урахування ПДВ), а з 01 лютого 2021 року – становить 1,78 грн за 1 м³ на місяць (без урахування ПДВ).

Слід відмітити, що відокремлення вартості послуг розподілу природного газу від вартості природного газу як товару надає ряд переваг для кінцевого споживача. Зокрема застосування європейських підходів до розрахунків за послуги розподілу природного газу дає можливість споживачам розуміти, за які послуги і якому підприємству вони сплачують. Оплата за послуги розподілу природного газу рівними частинами дозволяє уникнути великого навантаження на споживача в опалювальний період, коли споживання природного газу найбільше.

Рівномірні надходження коштів дозволять газорозподільним підприємствам забезпечити високий рівень обслуговування газорозподільних мереж та їх складових, що знаходяться на балансі газорозподільного підприємства, з метою підвищення рівня безпеки газопостачання.

Звертаємо увагу, що плата за послуги розподілу природного газу не є новим (додатковим) платежем, оскільки послуги розподілу природного газу сплачувались побутовими споживачами природного газу завжди у складі кінцевого платежу за природний газ.

Щодо тарифів на електричну енергію

Відповідно до статей 5 та 12 Закону України «Про ціни і ціноутворення» до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері ціноутворення зокрема належить проведення державної цінової політики та здійснення державного регулювання цін. Державні регульовані ціни повинні бути економічно

обґрунтованими (забезпечувати відповідність ціни на товар витратам на його виробництво, продаж (реалізацію) та прибуток від його продажу (реалізації)).

Статтею 13 цього Закону встановлено, що державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України відповідно до його повноважень шляхом встановлення, зокрема обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання фіксованих цін.

Законом України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон) визначено, що функціонування ринку електричної енергії здійснюється на принципах недискримінаційного ціно- та тарифоутворення, що відображає економічно обґрунтовані витрати, а ціни та тарифи на ринку електричної енергії, що регулюються державою, повинні бути встановлені з урахуванням вимог цілісності ОЕС України, економічно обґрунтованих та прозорих витрат відповідного учасника ринку електричної енергії та належного рівня норми прибутку.

Звертаємо увагу, що економічно обґрунтована вартість електричної енергії для кінцевого споживача має включати в себе вартість її закупівлі на ринку електричної енергії, вартість послуги з передачі електричної енергії, вартість послуги з розподілу електричної енергії та вартість послуги постачальника електричної енергії.

Законами України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (далі – Закон про НКРЕКП) та «Про ринок електричної енергії» визначені повноваження Регулятора на ринку електричної енергії, серед яких відсутні повноваження щодо встановлення цін (тарифів) на електричну енергію для побутових споживачів (населення).

Відповідно до Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 483 (в редакції, що діяла до 29.12.2020), фіксована ціна на електричну енергію для побутових споживачів встановлюється Кабінетом Міністрів України. До прийняття рішення щодо встановлення фіксованої ціни така ціна застосовувалась на рівні тарифів на електричну енергію для побутових споживачів (з урахуванням тарифів, диференційованих за періодами часу), які діяли станом на 30 червня 2019 року.

Отже, до прийняття Кабінетом Міністрів України відповідного рішення для побутових споживачів застосовувались тарифи на електричну енергію, які діяли станом на 30 червня 2019 року та встановлені постановою НКРЕКП від 26.02.2015 № 220 «Про встановлення тарифів на електроенергію, що відпускається населенню», зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 02.03.2015 за № 231/26676, з урахуванням тарифів, диференційованих за періодами часу відповідно до Порядку застосування тарифів на електроенергію, затвердженого постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики від 23.04.2012 № 498, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 23.04.2012 за № 599/20912.

Разом з цим повідомляємо, що 28.12.2020 прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 1325 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів

України від 5 червня 2019 р. № 483» (набрала чинності 29.12.2020), згідно з якою продовжено дію покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії до 31 березня 2021 року та встановлено з 01 січня до 31 березня 2021 року фіксовані ціни на електричну енергію для побутових споживачів на рівні 168 копійок за 1 кВт•год (з урахуванням податку на додану вартість).

Зазначено постановою не передбачено окремих цін на електричну енергію залежно від обсягів споживання електричної енергії протягом місяця та виду опалення.

Водночас наголошуємо, що пунктом 15 частини першої статті 1 Закону визначено категорію «вразливі споживачі». Так, відповідно до Закону вразливі споживачі – це побутові споживачі, визначені у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, які мають право на передбачені Законом підтримку для відшкодування витрат на оплату спожитої електричної енергії та/або захист від відключення у певні періоди.

Згідно зі статтею 61 Закону вразливі споживачі мають право на передбачену Законом підтримку для відшкодування витрат на оплату спожитої електричної енергії у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Порядок захисту вразливих споживачів, зокрема визначає категорії вразливих споживачів, порядок обліку вразливих споживачів та обсяг адресної допомоги для категорій вразливих споживачів.

Отже, на думку НКРЕКП, питання додаткової соціальної підтримки вразливих споживачів може бути врегульовано шляхом розробки та прийняття такого нормативно-правового акта.

Щодо тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення

Статтею 10 Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» визначено, що тарифи на комунальні послуги суб'єктів природних монополій повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планованих витрат на їх виробництво з урахуванням планованого прибутку. Встановлення тарифів на комунальні послуги, нижчих за розмір економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво, не допускається і може бути оскаржено в суді.

Також згідно з частиною третьою статті 32 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» тарифи на надання послуг з питного водопостачання розраховуються на підставі галузевих нормативів витрат і повинні повністю відшкодовувати експлуатаційні витрати та забезпечувати надійну роботу об'єктів централізованого питного водопостачання і водовідведення.

Варто зазначити, що на зміну вартості окремих складових структури тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення впливають чинники, які не залежать від виконавців цих послуг, а саме: збільшення або зменшення мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, податків, зборів, платежів, підвищення або зниження цін (тарифів) на реагенти, паливно-енергетичні ресурси, придбання води в інших суб'єктах господарювання та/або очищення власних стічних вод іншими суб'єктами

господарювання, курсу валют за наявності зобов'язань по запозиченнях (кредитах, позиках) міжнародних фінансових організацій.

Виходячи з усіх цих умов, перегляд тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення є об'єктивним та необхідним заходом для належного функціонування підприємств, що забезпечують споживачів послугами з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення.

Отже НКРЕКП встановлює тарифи на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення ліцензіатам, на рівні, який покриває економічно обґрунтовані витрати в собівартості цих послуг.

Разом з тим звертаємо увагу, що з урахуванням вимог пунктів 1.4, 1.5 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, затверджених постановою НКРЕКП від 22.03.2017 № 307, підприємства, що надають послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення в м. Заводське Полтавської області, не є ліцензіатами НКРЕКП у сфері централізованого водопостачання та централізованого водовідведення. Тому НКРЕКП не наділена повноваженнями щодо встановлення тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення та регулювання діяльності цих підприємств.

При цьому, відповідно до статті 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить, зокрема, встановлення в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на побутові, комунальні (крім тарифів на теплову енергію, централізоване водопостачання та централізоване водовідведення, послуги з постачання гарячої води, які встановлюються НКРЕКП), транспортні та інші послуги, здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів.

Таким чином, встановлення тарифів на централізоване водопостачання та централізоване водовідведення підприємствам, що надають послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення у вищезазначених населених пунктах належить до повноважень органів місцевого самоврядування.

Член НКРЕКП

О. Кривенко